

VELIKO PUTOVANJE P.D. POBEDA – ALBANIJA

MAJA JEZERCE (2693m), Planina CIKA (2000m)

31. jul-14. avgust 2011. god.

Na Veliko Putovanje smo krenuli kao i prethodnih godina sa platoa kod Crkve Sv. Save oko 18 časova. U zoru sledećeg dana smo bili ljubazno dočekani u manastiru Dajbabe, kod Podgorice, sve sa kafom, sokovima i poslužnjem! Obišli smo Pećinsku crkvu posvećenu Uspeniju Presvete Bogorodice i poklonili se grobu Prepodobnog Simeona Dajbabskog. Manastirski letopis beleži isceljenja i čudesa koja se ovde dešavaju bolesnicima i drugim nevoljnicima. Prepodobni Simeon je završio Duhovnu akademiju u Kijevu i filozofiju na Sorboni, a oživeo je, i sopstvenim rukama oslikao, freske na zidovima ove vekovima zapustele Pećinske crkve. Srpska pravoslavna crkva ga proslavlja 1. aprila. Današnji iguman, Luka, je iz Beograda, po obrazovanju istoričar umetnosti, a inače i brat jedne od učesnica našeg pohoda, te smo sa njegovim blagoslovom krenuli dalje. Granični prelaz Hani i Hotit smo brzo prešli i u selu Koplík smo se po ranijem dogovoru sreli sa albanskim planinarima. Prva grupa prebacuje opremu u lokalni minibus (zbog loših puteva) i odlazi u pravcu Prokletija, a druga grupa ne boljim putem (u fazi obnove) produžava za Skadar.

Jedni se vraćaju a drugi odlaze na Veliki put Pobede

Manastir Dajbabe

USPONA NA PROKLETIJE-JEZERSKI VRH (2694m)

Prokletije su nastavak Dinarskih planina. Sam naziv nam govori da je planina prokleta malo nastanjena, nepristupačna. Prostire se Albanijom, Crnom Gorom i Srbijom. Najviši vrh je Jezerski vrh (Maja Jezerce) visok 2694m. Upravo ta divljina je privlačila ljubitelje prirode, planinare i naučnike. Nastala je pri kraju ledenog doba pa su i dan danas primetni ostaci tog vremena. Mnogi vrhovi su viši od 2500m sa strmim liticama pa mnogi planinu nazivaju prokletijskim Alpama. Mnogobrojna glečerska jezera su okružena šumama koje obaraju samo gromovi i vreme. Crnogorske Prokletije su upoznali planinari šezdesetih godina i do dan danas ih posećuju u letnjim i zimskim uslovima. Sa Đeravice, Karanfila, Bogičevice, Rosnog vrha i drugih vrhova stalno smo gledali na Albanske Prokletije i divili im se. Od 1991. godine počelo se sa obilaskom albanskih vrhova Prokletija koji se nalaze blizu crnogorske granice. U zadnjih desetak godina pravi je hit penjanje na Jezerski vrh. Da li je moguć uspon i sa albanske strane bilo je pitanje mnogih radoznalih planinara. Eto razloga da planinari Pobede krenu u albanske Prokletije i na njen najviši vrh. Odvojili smo se od grupe u Koplíkama polaznom tačkom ka Prokletijama. Zbog loših puteva nastavljamo minibusom, znamo da nas čeka makadam ali kakav? Vozimo se asfaltnim putem skoro dva sata, sa nama je i vodič preporučan od planinarskog saveza Albanije. Siđosmo sa asfalta i odmah pauza. Osvežavamo se hladnim napicima i nastavljamo dalje ka vrhovima Prokletija. Pogledom želimo da što više zapamtimo. Visoko u nebo strče vrhovi koji nam, svojim strminama, zaustavljaju dah. Serpentinama se približavamo prevoju na 1750m. Na uskom putu je nemoguće mimoilaženje, tražimo veće proširenje koga nema da se mimođemo sa džipom iz suprotnog pravca. Nekako se mimođosmo. Strmina sa desne strane je beskrajna ili tako nam se činilo. I na prevoju napravismo pauzu. Ne znamo gde pre da pogledamo, fotoaparati se usijaše, sreća što su digitalni a naoružali smo se momorijama.

Albanski putevi

Iznajmljeni minibus

Za četiri sata od Koplík stigismo do Teta i istoimene doline. Dalje nastavljamo pešice a baš smo se i zaželeli pešačenja. Natovareni teškim rančevima krećemo dolinom ka strmim stenama. Gde li se staza sakrila? Još se nismo ni zagrejali a kiša nas rashladi. Zaostali bunker su poslužili albanskim planinarima za dobru markaciju a nama za sećanje na neka prošla vremena i fotografisanje. Krenuli smo sa visine od 860m a cilj nam je, za današnji dan, na 1880m.

Dolina Teta

Krenuli smo na uspon

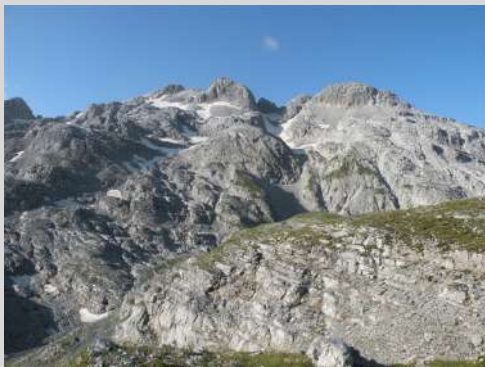
Od kiše se sklonismo ispod jedne ogromne stenovite strehe. Nakon pauze krenuli smo uskom strmom stazom ka prevoju na kome se nalazi veliki krst kao dobar orijentir. Dalje se ide desno, bez staze, uvalom obraslom travnatim busenovima do poveće nastanjene vrtače-Buni i Gropaet.

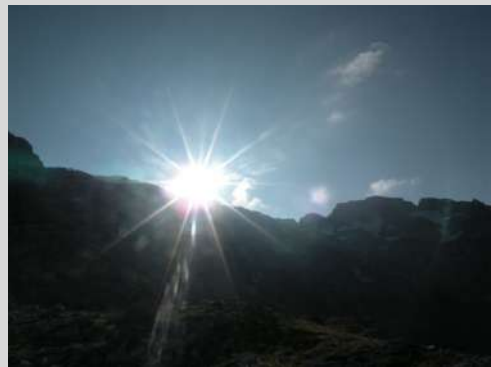
Bazni kamp-Buni i Gropaet

Jutro na Prokletijama

Prokleta planina

Izlazak sunca

Upravo nam je tu bio cilj za danas i mesto za kampovanje. Obnovismo jedno napušteno ložište i dok su jedni razapinjali šatore drugi su ložili vatru. I jedni i drugi su brzo radili. Stiže i vruć čaj i pire sa slanicom. Lokalni čobani su se spremali za počinak a dvoje dece nam donose vodu sa obližnjeg izvora koga su čuvali ljuti psi. Možda su psi čuvali i stado ali i izvor. U sušnim periodima izvor u ovim vrljetima je prava nagrada. Vrednu dečicu nagrađujemo slatkišima za donetu vodu. Umorni od noćnog putovanja i uspona, brzo smo utonuli u san. Rano ustajemo pre izlaska sunca. Ko zna kad će se pojaviti. Opremamo se za današnji uspon i krećemo. Na početku pešačimo po vidljivom stazom a na dalje, da nam nebeše vodiča, ko zna kada bi i na koji bi vrh izašli. Primetimo po koju gomilicu kamenja pa naslućujemo da smo na dobrom putu. I sunce se pojavi. Provlačimo se između litica i snežnih pukotina sve do sipara koga je trebalo isprečiti. Blizu smo grebena ali nastavljamo uskim policama ka prevoju na koji se izlazi i sa crnogorske strane. Sada nam konačno pogled dopire ka Ropojani. Primetismo i crvenu markaciju. Još malo pa smo na najvišem vrhu Prokletija. Koliko puta smo ga samo gledali sa crnogorskih vrhova. Na vrhu se nalazi veliki metalni krst. Magla se razide pa ponovo navuče. U pauzama se fotografišemo i ponovo istom stazom vraćamo ka baznom kampu. Ponovo sitna kišica. Raspremamo šatore, pakujemo rančeve, opraštamo se od domaćina i put pod noge. U prvi sumrak stižemo u rezervisani privatni smeštaj. Na travnatom dvorištu raspoređeni plastični stolovi. Za početak naručujemo dupla piva. Skroman smeštaj nam nije smetao. Očigledno se ovde tek razvija seoski turizam a netaknuta priroda je velika garancija za njen brzi napredak.

Seoski turizam

Penjacka grupa

Sutradan, tačno po dogovoru, stiže naš minibusi. Ponovo smo na makadamskom putu a oči stalno uprte na strme vrhove Prokletija. Obećali smo jedni drugima da se u što kraćem periodu ponovo nađemo u ovom predivnom planinskom masivu. U Skadru se nalazimo sa ostatkom grupe i nastavljamo putovanje po unapred definisanom planu.

Tvrđava Rozafa-Skadar

Pogled sa tvrđave na Bojanu i Skadarsko jezero

Već od Beograda smo krenuli sa uvodnom pričom o Albaniji koja se prostire na 28748 kv. km., ima 3 150 886 stanovnika, izlazi na dva mora – Jadransko i, od grada, Valone, Jonsko. Sedamdeset dva kilometra kod Otranta odvaja Albaniju od Italije. Dve trećine zemlje je pod planinama, što nas je i privuklo, pored mnogobrojnih spomenika vezanih za antiku i Srednji vek, od kojih je većina na listi Svetske baštine UNESCO-a. Oblast visokih planina alpskog tipa koja se proteže od Prokletija do Ohrskeg jezera slabo je naseljena i nepristupačna, sa najvišim vrhovima – Korab (2751m) i Maja Jezerce (2694m). Stanovnici se bave stočarstvom katunskog tipa i do novijeg vremena ovde se živelo po nepisanom plemenskom zakonu Leke Dukadjinija. Najstariji i najveći grad severne Albanije je Skadar. Gradsko jezgro je činila tvrđava Rozafa. Na tom mestu je još u 4 v.p.n.e. bila naseobina ilirskog plemena Labeata, iz koga je Kraljica Teuta i poslednji vladar Gencij, koga Rimljani pobeđuju 168 g. p.n.e. U vreme rimskog Cara Dioklecijana, Skadar je bio glavni grad rimske provincije Prevalitane, a u 4 v. biskupsko središte. Nakon podele na Zapadno i Istočno Rimsko carstvo, Skadar je pripao Vizantiji 1043. godine. osvajaju ga slovenski vladari Zete. Bio im je prestonica duže vreme. Stefan Nemanja ga osvaja 1180. godine, da bi ga Balšići 1396. godine ustupili Mlečanima. Posle duže opsade, pada u turske ruke 1479. godine. Tvrđava Rozafa se nalazi u slivu triju reka sa predivnim pogledom na skadarsku dolinu. Istorija tvrđave je vezana i za naš Srednji vek, za balkanske ratove i Prvi svetski rat. Radnja narodne pesme iz pretkosovskog ciklusa "Zidanje Skadra na Bojani" se odigrava na ovom mestu. To je izrazit i ne jedini primer dela koje se u vrlo sličnoj verziji pojavljuje i kod Albanaca, Bugara, Grka, Vlaha. Posetili smo Istorijski i Arheološki muzej u Skadru, fototeku Marubi, jednu od najvećih na Balkanu, kao i novu Pravoslavnu sabornu crkvu i katoličku katedralu. U severnoj Albaniji živi dosta katolika. U vreme Envera Hodže, 1976.godine, je počela 'kulturna revolucija' na albanski način, radikalno pretvarajući zemlju u prvu ateističku državu na svetu. Za samo nekoliko meseci je zatvoreno 740 džamija, 530 derviških tekija, 608 pravoslavnih i 157 katoličkih crkava. Sveštenstvo je hapšeno, a bogomolje su pretvarane u skladišta, bioskope, sportske objekte.... Neke su bile i rušene. Obišli smo i živopisna sela na obali jezera i naravno probali čuvene skadarske karpove (šarane). Aktualna situacija u Skadru nije sjajna. Poslednjih nekoliko decenija stanovnici Skadara odlaze u 'beli svet' ili u pravcu Tirane u potrazi za poslom i boljim životom. Gradski oci se nadaju da će jednog dana Skadar biti najinteresantniji turistički centar Albanije jer ima sačuvane istorijske spomenike, staro gradsko jezgro, predstavlja vrata za najlepšu planinsku regiju zemlje, nalazi se na najvećem jezeru Balkana a od jadranske obale je udaljen samo 32 km. Po povratku prve grupe sa uspešno obavljenog uspona na Prokletije, ponovo obilazimo tvrđavu Rozafu i nastavljamo put za Lješ, gde je u 4v. p.n.e. Dionisije iz Sirakuze osnovao grčku koloniju Lisos, koju kasnije osvajaju Rimljani, 1343. godine Srbi, a potom Mlečani.

Ljes-Skenderbegov grob

Hotel u Tirani gde smo se smestili

Lješ je za albansku istoriju značajan jer je u njemu 1444. godine održan skup hrišćanskih feudalaca i Skenderbega na kome je odlučeno da se udruženim snagama odupru Osmanima. Skenderbeg je sin Jovana Kastriota, gospodara Ematije, i srpske princeze Vojislave. Skenderbeg, tj. Djordje Kastriot je držan kao talac na dvoru Murata II, čija je žena bila srpska princeza iz roda Brankovića, sultanija Mara. Djordje je vaspitavan kao musliman, uživao je izuzetnu milost sultana i sa 18 god. je već postao sandžakbeg (visoka titula u osmanskoj hijerarhiji). Sa 29g. se iznenada odmeće i organizuje otpor prvo Muratu II, a potom i njegovom nasledniku Mehmedu II, osvajaču Carigrada. Uz njega su se borili skoro 30g. feudalci iz porodica Muzaki, Zaharijas, Topije kao i Balšići i Crnojevići. Na kraju umire neporažen, prirodnom smrću 17. januara 1468. godine u Lješ, gde je i sahranjen u Crkvi Sv. Nikole. Danas je to spomen obeležje posvećeno Skenderbegu, a od crkve su sačuvani samo fragmenti i deo oltarske apside. Moderna zaštita je podignuta nad ostacima crkve da spreči njeno dalje propadanje. Nastavljamo putem za Kruju, koja se još u 8v. spominje kao deo dračke biskupije, kasnije je drža Anžujci, Srbi je osvajaju 1343. godine, potom je bila pod vlašću Topija i Balšića, a početkom 15v. dolazi u posed Kastriota, koji su od 1410. godine turski vazali. 1443. godine Skenderbeg se odmeće i do kraja života sprečava Osmane da konačno pokore ovu teritoriju. Posle njegove smrti, Mlečani preuzimaju te posede i tek deset godina kasnije Turci konačno osvajaju Kruju i Skadar. Najvažniji spomenici ovog grada su tvrđava i Skenderbegov muzej, na čijoj je izgradnji učestvovala i kći Envera Hodže, Pranvera, inače arhitekta. Mnogi se pitaju kako je Skenderbeg, hrišćanski feudalac, postao nacionalni simbol Albanije. U vreme slabljenja osmanske imperije, porobljeni narodi Balkana se dižu na ustanke. I Albanci se organizuju u strahu da će ostati zakopani pod ruševinama turske imperije. Period budjenja nacionalne svesti Albanaca oni nazivaju 'rilindja'. Ova se reč koristi i kod drugih naroda ali kod Albanaca nije baš opravdana jer 'rilindja' (preporod) podrazumeva postojenje državne tvorevine pre turskog osvajanja na čiju tradiciju bi se mogli pozvati, ali takve države u slučaju Albanaca nije bilo. Tursko osvajanje je Albaniju zateklo u feudalnim posedima koji nisu bili ujedinjeni u formu države. Nova srpska država se poziva na Nemanjiće, Lazareviće i Brankoviće, Bugari na srednjovekovno carstvo, a o grčko-vizantijskoj državi da i ne govorimo. A Albanija se poziva na Skenderbega, koji je u 19v. uzdignut do nacionalnog simbola svih Albanaca bez obzira na versku pripadnost. Sedamdeset posto stanovništva je bilo islamizirano u tursko vreme. Tursko osvajanje Albanije se ne može porediti sa onim u Srbiji, Bugarskoj ili Vizantiji, jer su Turci tamo pokorili visoko razvijene srednjovekovne države sa autohtonim kulturama i pismom, što sa Albanijom nije slučaj. U Srednjem veku, Albanija nema državnu tradiciju, autokefalnu crkvu niti umetnost i kulturu za koju bi se moglo reći da je albanska. Pisarnice feudalaca koji su živeli na ovoj teritoriji izdale su dokumenta na latinskom, grčkom i srpskom, ali ne na albanskom. Albanci su bili izloženi uticajima grčko-vizantijske i slovenske kulture i uglavnom su i bili u granicama tih država, osim pojedinih gradova u kojima su se smenjivali, Normani, Anžujci i Mlečani. Kruja, Skenderbegov grad, je smeštena na strmim padinama brda na čijem vrhu dominira tvrđava i zgrada muzeja. Slikovito izgleda, a muzeju se prilazi kaldrmisanom ulicom istočnjackog bazara sa prigodnom ponudom što antikvarne što današnje narodne radinosti.

Tirana-Skenderbegov trg

Tirana

Predveče smo stigli u Tiranu. Bili smo smešteni u hotelu izvan centra grada, gde nas je posetio G. Janis Ziso iz njihovog Planinarskog saveza. Sedeli smo na velikoj terasi hotela, a deo grupe je uživao u noćnom kupanju u bazenu. Sledećeg dana smo u prepodnevnom časovima obišli centar Tirane, koja je glavni grad od 1922g. Reprezentativni deo centra je izgradjen u vreme italijanske okupacije. Prosečen je glavni bulevar sa ministarstvima i drugim upravnim zgradama na čijem se kraju nalazi glavni – Skenderbegov trg - koji je danas u rekonstrukciji. Dopadljive su obične soc-realističke stambene zgrade, maštovito okrečene u žive boje. Ima dosta zelenila. Naša sledeća destinacija je Drač, najznačajnija luka zemlje. Osnovani su ga grčki kolonisti iz Korinta i sa Krfa 627g. p.n.e. i zvao se Epidamnos. U vreme Rimljana, menja ime u Dirahium i kao polazna tačka puta Via Egnacija dobija vojni, politički i trgovački značaj. 46g. p.n.e. se ovde odigrala bitka između Pompeja i Julija Cezara. Zbog izuzetnog geostrateškog položaja, često je menjao gospodare. Smenjivali su se Nomani, Anžujci, Mlečani, Vizantija, Balšići. Ovde je rođen vizantijski Car Anastasije, koji je oko rodnog grada podigao trostruke bedeme i hipodrom. Od antičkog Dirahiona smo videli amfiteatar iz doba Cara Hadrijana, čiji je deo pretvoren u poznoj antici u Crkvu Sv. Stefana, i ostatke termi iz 1 I 2 v.

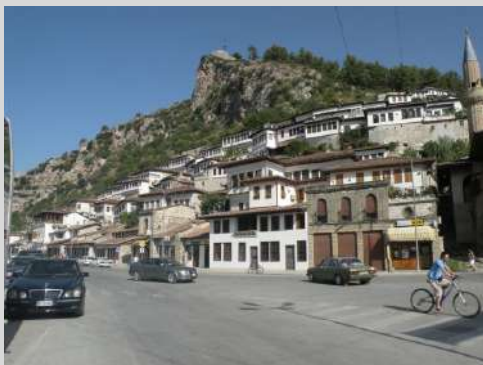
Drač-Amfiteatar iz doba Cara Hadrijana

Tvrđava Berat

Drač je danas veliko gradilište, pomamno se grade hoteli, kao da se očekuju svi turisti ovog sveta, a zapravo smo vrlo malo stranaca videli. Posle Drača smo posetili Berat, grad u centralnoj Albaniji gde smo i noćili. Grad je podignut na nekoliko prirodnih terasa na obali reke Osum. Kao ambijentalna celina, nalazi se na UNESCO-voj listi zaštićenih dobara. Jos u 6v. p.n.e. ovde je postojala naseobina ilirskog plemena Dasareta. U antička vremena, grad se zvao Antipatrea. U 2.v ga osvajaju Rimljani, u vreme Vizantije se zove Pulheriopolis. 1345g. osvajaju ga Srbi i nazivaju ga Beligrad. Iz tog slovenskog imena je proizašao i današnji naziv Berati. Od 1450g. do 1912g. je pod Turcima. Tvrđava je podignuta iznad reke i podgradja koje se zove Gorica. Inače, u Albaniji ima dosta slovenskih toponima. Čak i danas, tvrđava izgleda veličanstveno. U njoj je živelo hrišćansko stanovništvo. U okviru zidina se nalazilo oko 20 crkava, većina iz 13v. U vreme Turaka, podignuta je jedna džamija za potrebe garnizona. Od nje je ostalo par zidina i temelj minareta. Katedralna Crkva Sv. Nikole je pretvorena u muzej posvećen Onufriju, genijalnom slikaru ikona i fresaka iz 16v. Ikonostas i sav drveni mobilijar je radjen u čuvenim duborezačkim radionicama Berata. U

ovoj crkvi je otvoreno i vekovima Beratsko jevandjelje iz 4v., koje se danas čuva u nacionalnom trezoru u Tirani. Pored pravoslavaca ovde je živelo i dosta Aromuna – Vlaha, mi ih zovemo Cincari, a koji su bili izuzetni trgovci i zanatlije. Grad sa hiljadu prozora, kako nazivaju Berat, svojim kamenim kućama, okovanim kapijama, i dalje priča o prohujalim vremenima kada su ovde čuveni majstori stvarali čipke u drvetu i srebru a Onufrije oslikavao crkve od Kastorije do Berata. I u Beratu, na tvrđavi, smo gledali mladence kako se penju na zidine, kupole, i potpuno nemoguća mesta. Prati ih profesionalni fotograf, svatova nigde...nestvarna slika! Mlade u metrima čipke, svile i velova od tvrđave Rozafe na severu do tvrđave Sarande na jugu, negde ih je bilo i više komada. Čudo jedno, kako vole da se slikaju po istorijskim spomenicima! Na putu za nacionalni park Logara smo posetili Apoloniju (na listi svetske baštine), koju su osnovali Grci u 6v. p.n.e. a u vreme Rimljana grad je imao već 60 000 stanovnika (Tirana je pred Prvi svetski rat imala 14 000 stanovnika). Čitav niz grčkih kolonija nosi to ime i sve su vezane za kult Apolona. Do danas je sačuvan buleterion (zgrada gradskog veća), biblioteka, gimnazijum i obelisk Apolona Agijeja. Pored arheološkog nalazišta je i Bogorodičin manastir iz 13v., jedan od najlepših primera vizantijske kulture u Albaniji sa delimično očuvanim freskama.

Berat

Apolonija

U Apoloniji je studirao filosofiju i Oktavijan Avgust, kao i Mecena, čije se ime i danas koristi za ljude koji štite i pomažu umetnost. Nastavljamo za Vloru, tj., antičku Aulon, 6v. p.n.e. od koje počinje predivna obala Jonskog mora. Hridine, čak i plaže su posejane, bunkerima iz vremena Envera Hodže. Put se odvaja od mora, penjemo se u planine u pravcu Logare, nacionalnog parka od 1966g. Hotel, bungalovi, pansioni, sve je to smešteno u šume crnogorice, a po bašti našeg hotela su se šetale pitome srne i srndaći. Potpuno neočekivana, rajska slika! Sledećeg dana prva grupa je krenula na uspon, a ostali su pešačili planinskim stazama i uživali.

USPON NA PLANINU CIKA(2000m)

Posle uspešnog uspona na Maja Jezerce, svaki drugi uspon je manje interesantan za planinare. Ipak odlučismo da malo protegnemo noge nakon interesantnog razgledanja albanskih gradova i upoznavanja sa albanskom istorijom. Prespavali smo u dolini Logare i sutradan rano krenuli autobusom do prevoja na 1000m odakle se kreće na uspon. Ponovo neobeležene staze srećom sa nama je ponovo naš vodič doduše vodi neke Australijance pa se mi šlepamo. Planina Cika se uzdiže neposredno sa morskih obala. Upravo njeni obronci i puluostrvo koje duboko zalazi u more, razdvajaju Jadransko i Jonsko more. Pogled sa ove planine je predivan.

Uspón na planinu Cika

Cika (2000 m)-vrh

Uspón je na početku kroz gusto žbunje i šumu koja podseća na prašumu. Nije slučajno taka vegetacija na ovoj planini jer ona razdvaja mediteransku i kontinentalnu klimu. Lagano krivudavom stazom izlazimo iz šumovitog dela planine i zalazimo u strmi stenoviti deo. Zastajkujemo i pogledom se vraćamo unazad na plavetnilo mora. Za nepuna tri sata smo savladali 1000m visine. Na vrhu kamena kupa označava vrh. Severni deo planine podseća na mesečev pejzaž. Fotografiramo se i vraćamo malo izmenjenom stazom. Već nakon stotina metara silaska primećujemo da silazak izmenjenom trasom donosi puno nepredviđenih poteškoća. Ipak je sigurnije istom stazom. Malo smo zaobišli vrh i vratili se na već nama poznati put. Vraćamo se na početak uspona pa do našek smeštaja u Logari gde nas dočeka već pripremljena grupa planinara za nastavak putovanja.

Po povratku sa uspona krećemo ka letovalištu Sarandi, u kojem ćemo boraviti više dana. Saranda, kao i većina primorskih gradova, ima istoriju koja počinje antičkim Grcima, Rimljanima... U vreme Vizantije grad se zvao po manastiru posvećenom četrdesetorici sebastijskih mučenika (Agia Saranda – 40 Svetih). Početkom 20 veka, bio je poznat kao Santi Kvaranta, italijanska verzija koja je izmenjena u Porto Eda, po Edi – Musolinijevoj kćeri – u vreme italijanske okupacije tokom Drugog svetskog rata. U Sarandi živi i brojna grčka manjina. Sa tvrđave iznad grada se pruža izuzetan pogled na Jonsko more i ostrvo Krf. U tvrđavi se nalazi nekoliko lepih restorana. Muzej antičkih mozaika u gradu je bio zatvoren – usred sezone!? Bili smo smešteni u dobar hotel sa sopstvenom plažom koji vodi ljubazna grčka porodica sa nešto pomoćnog osoblja, a možda su im i to rodjaci? Naveče, domaći i pridošli gosti izlaze na promenu uz obalu. Gužva je neopisiva, ali smo ipak uspevali da nadujemo prijatne kutke kao što je jedna starinska poslastičarnica i par nepretencioznih restorana. Svaki put kad bi našim velikim autobusom krenuli na izlet, izazivali smo saobraćajni kolaps u gradu gde se vozači baš nedisciplinovano parkiraju. Obišli smo i Djirokastru, čija je tvrđava (13v.) i stari deo grada iz osmanskog perioda (17v.) na listi Svetske baštine UNESCO-a. U Djirokastru je inače rođen književnik i nobelovac Ismail Kadare, kao i Enver Hodža. Prvi je napisao čuveni roman Tvrđava, a drugi je od Albanije bukvalno napravio tvrđavu. Tih 60km od Sarande do Djirokastra smo posvetili priči o 'liku i delu' Envera Hodže, o posleratnim (1945g.-1948g.) vezama sa našom zemljom. Posle prekida diplomatskih odnosa zbog Rezolucije IB-a, Hodža se okreće Sovjetskom Savezu, koji šalje stručnjake i finansijsku pomoć da se bi po raskidu sa Sovjetima okrenuo dalekoj Kini. Albanski dug prema našoj zemlji je iznosio 33 miliona dolara, a Kini su u trenutku razlaza dugovali 838 miliona dolara! Sa nama su prekinuli odnose jer smo bili 'revizionisti' i 'trockisti', Rusi su se 'ogrešili' o Staljina, a Albanci su Staljinov kult negovali do

1990-tih, tj. do demokratskih promena. Kinezi su `skrenuli sa pravog puta' 1972g. kada su primili u posetu američkog predsednika Niksona. Svi ovi politički raskidi su bili i zgodan mehanizam za otpisivanje spoljnjeg duga Albanije.

Saranda

Butrint

Sledeći naš izlet je bio za Butrint, po mnogima najlepše arheološko nalazište u zemlji (takodje na listi UNESCO-a). Po rimskom pesniku Vergiliju, osnovao ga jedan od sinova Kralja Prijama koji je posle pada Troje krenuo na zapad. Grčki, rimski, vizantijski, anžujski, mletački grad, koji je u trenutku turskog osvajanja bio već skoro napušten jer je jezero pored koga je podignut i kanal koji ga je spajao sa morem bio pretvoren u malarične močvare. Prva iskopavanja su započeta 1928g. kada je Musolini poslao arheološku ekspediciju. Trebalo je pokazati da su se na ovom prostoru dešavali ključni događaji vezani za Rimsku imperiju i tako opravdati teritorijalne pretenzije fašističke Italije. Arheolog Luidji Maria Ugolini uprkos političkom zadatku profesionalno vodi iskopavanja i na svetlost dana izlaze spomenici rimskog i helenističkog grada. Zaštitni bedemi, akropolj, Eskulapovo svetište, fontana Julije Rufine, krstionica i trobrodna bazilika iz 4v., itd. Statue, mozaike i druge artefakte smo videli u muzeju pored iskopina. Nikita Hruščov je 1959g. posetio arheološko nalazište i predložio da se u butrintskom jezeru napravi podmornička baza! Naš poslednji izlet je bio na grčko ostrvo Krf, udaljeno od Sarande sat i po vožnje feribotom, a 40 minuta hidrobusom. Tim, jedinom fakultativnim izletom, na koji je krenulo više od polovine grupe smo završili priču koju smo počeli još u Skadru – o povlačenju i golgoti srpske vojske kroz Albaniju tokom Prvog svetskog rata. Posetili smo ostrvo Vido i mauzolej podignut našim stradalnicima. Srbija je u Prvom svetskom ratu izgubila jednu trećinu stanovništva. Posledice Prvog svetskog rata su bile strašne za sve zaraćene strane, ali to se nije završilo mirovnom konferencijom u Parizu. Nerešeni problemi koji su tada gurnuti u stranu i dalje predstavljaju neuralgične tačke! Pojedini narodi do danas plaćaju nepromišljene poteze velikih sila na šahovskoj tabli Prvog svetskog rata. U muzej – Srpska Kuća – u gradu Krfu nismo uspeli da udjemo jer radi samo pre podne. Neverovatno je da Srbija nema mogućnosti da drži dvokratno otvorena vrata ovog muzeja bar u periodu jun-avgust! Krf ima jedinstvenu atmosferu, prelepe kuće i palate iz mletačkog perioda, kao i mnogobrojne crkve sa vrednim umetničkim delima.

U subotu posle 20 časova smo krenuli za Srbiju autoputem - uz pauze – kroz Grčku i Makedoniju i u nedelju oko 15:30 časova smo stigli u Beograd, zahvaljujući našem vozaču Zoranu, sposobnom profesionalcu i ljubaznom čoveku. Sve je bilo izuzetno dobro organizovano - od uspona na planine, smeštaja do obilazaka. Program je u celosti ispunjen, čak smo videli i više od predviđenog. Najveće zadovoljstvo je ipak bilo to što smo imali retku mogućnost da sopstvenim očima vidimo zemlju s druge strane Prokletija.

Vođa uspona i puta, izveštaj i fotografije: Vladislav Matković

Vođa puta kroz istoriju i umetnost, izveštaj: Deana Komlenić